

Jesper Nohr

Nord Stream 2: Gassrørledningen som splitter Tyskland og Polen

En litteraturgjennomgang av landenes ulike holdninger til prosjektet ut fra perspektiver om energisikkerhet, geopolitikk og økonomi

Bacheloroppgave i POL2900 - Komparativ politikk

Veileder: Ole Magnus Theisen

Mai 2020

Jesper Nohr

Nord Stream 2: Gassrørledningen som splitter Tyskland og Polen

En litteraturgjennomgang av landenes ulike holdninger til prosjektet ut fra perspektiver om energisikkerhet, geopolitikk og økonomi

Bacheloroppgave i POL2900 - Komparativ politikk
Veileder: Ole Magnus Theisen
Mai 2020

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosiologi og statsvitenskap

Kunnskap for en bedre verden

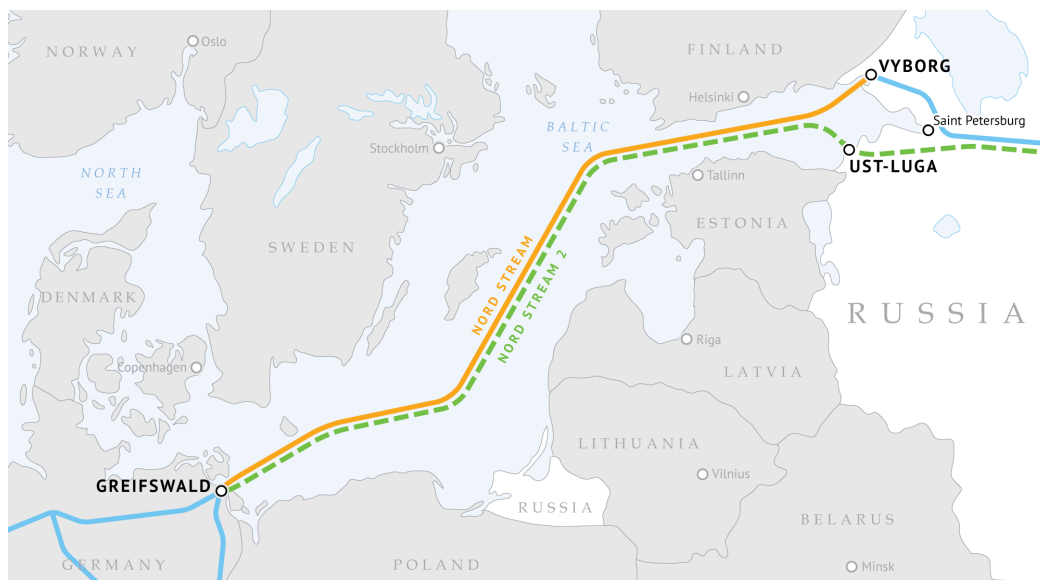
Innholdsfortegnelse:

SAMMENDRAG:	3
1: INNLEDNING	4
2: TEORI	5
2.1: BEGREPSDEFINISJONER:	5
2.1.1: <i>Energisikkerhet</i>	5
2.1.2: <i>Stiavhengighet</i>	6
2.2: TEORETISK RAMMEVERK:	7
2.2.1: <i>Myk maktutøvelse og energi som strategisk ressurs</i>	7
2.2.2: <i>Obsolescing bargaining mechanism</i>	7
2.2.3: <i>Konstruktivisme</i>	8
3: EMPIRI:	9
3.1: RUSSLANDS EKSPORTKAPASITET.....	9
3.2: RUSSLANDS OG EUS GJENSIDIGE AVHENGIGHET.....	10
3.3: EUS POLITIKK FOR Å HINDRE STØRRE AVHENGIGHET AV RUSSISK GASS	11
3.4: TRANSITTGEBYR OG GASSAVTALER	13
3.5: TYSKLANDS ENERGIFORSYNING	15
3.6: POLENS ENERGIFORSYNING	16
3.7: HOLDNINGER TIL RUSSLAND	17
4: DISKUSJON:	18
4.1: ENERGISIKKERHET.....	18
4.1.1: <i>Tyskland og EU</i>	18
4.1.2: <i>Polen</i>	20
4.2: GASSTRANSITT	21
4.3: GEOPOLITIKK	22
5: KONKLUSJON	24
6: REFERANSELISTE:	26

Sammendrag:

Denne bacheloroppgaven analyserer Polens og Tysklands ulike holdninger til den russiske gassrørledningen Nord Stream 2. Oppgavens kjerne analyserer tre nøkkelelementer som prosjektet kan endre: Energisikkerhet, økonomiske konsekvenser for transittland og geopolitisk påvirkning. Gjennom å se på hvordan prosjektet kan påvirke disse elementene kommer oppgaven fram til at landene har ulike utgangspunkt for ledningen, og dermed også hvorfor de har ulike holdninger til prosjektet. Mens Polen er negative til prosjektet på grunn av økt energiavhengighet til og økt innflytelse fra Russland, er Tyskland positive da de trenger russisk gass for å sikre energiforsyningen sin i tiden framover.

1: Innledning

Nord Stream 1 og 2. Kilde: Gazprom, 2017.

I 2011 startet driften av gassledningen Nord Stream. Ledningen strekker seg fra Russland til Tyskland, og sørger for en flyt av 55 milliarder kubikkmeter (heretter bcm) med gass i året fra Russland til Europa (Whist, 2008, s. 5). Denne kabelen skapte ulike reaksjoner i øst- og sentraleuropeiske land, men prosessen endte med at den til slutt ble bygd (Whist, 2008, s. 5). Nå er man i gang med å bygge enda en gassledning fra Russland til Tyskland, Nord Stream 2, som skal doble kapasiteten gjennom Østerjøen (Pipeline and Gas Journal, 2018). EU ble i 2019 enige om et kompromissforslag rundt ledningen, men den møter fortsatt stor motstand fra både østeuropeiske land og USA (Parr, 2019). Ni land i Sentral- og Øst-Europa vil skrinlegge prosjektet, og USA har vedtatt sanksjoner mot selskapene som er involvert i prosjektet (Kvale, 2019 og Banciu, 2016, s. 83). USAs energiminister, Dan Brouillette, hevder at disse sanksjonene fører til at den siste delen av ledningen, som opprinnelig var planlagt ferdigbygd sent i 2019, ikke kan fullføres (Hilmersen, 2020). Ledningen, som isolert sett skal levere gass fra Russland til Europa, har dermed utviklet seg til å bli et stort geopolitisk spørsmål. Det som dog ikke diskuteres like mye i denne sammenhengen er hvordan denne ledningen har skapt ulike holdninger hos landene i Europa. Mens staten Tyskland ønsker den, er nabolandet Polen en stor motstander. Hvordan kan to naboland som er likeverdige medlemmer av den vestlige demokratiske verdenen og hverandres viktigste økonomiske partnere (Czmur, 2016), være så uenige om en gassledning som skal forsyne Europa med energi som trengs?

Denne oppgavens formål er å undersøke hvorfor Tyskland og Polen har ulike utgangspunkt for byggingen av Nord Stream 2, ut ifra spørsmål om energisikkerhet, russisk innflytelse i Europa og økonomiske forhold energikabalen vil kunne føre med seg. Disse holdningene har rot i konflikter og problemstillinger som har vært diskutert i flere tiår, der Russland og Vesteuropiske land har sett på Østersjøen som en mulig rute for å styre unna konflikter i Øst-Europa (Högselius, 2013, s. 220). Oppgavens metode er en litteraturgjennomgang der tidligere forskning brukes for å belyse hvilke innfallsvinkler Tyskland og Polen har til Nord Stream 2. Det er en kvalitativ komparativ analyse mellom de to landene som caser, med et utgangspunkt i method of difference. Det er nødvendig å avgrense oppgaven til noen enkelte punkter, da et større omfang vil være umulig å ta for seg i dybden innenfor omfanget på en bacheloroppgave. Andre mulige innfallsvinkler kan være miljøpåvirkning i Østersjøen, militær tilstedeværelse, historie og vested interests. Disse kommer ikke innenfor oppgavens omfang, men denne problematikken er beskrevet godt av Whist (2008) som har gjort en lignende analyse som bygger på Nord Stream (1) og landene rundt Østersjøen. Oppgaven vil bruke begrep som myk maktutøvelse og et konstruktivistisk verdenssyn for å forklare politikken ut ifra befolkningens opinion.

2: Teori

2.1: Begrepsdefinisjoner:

2.1.1: Energisikkerhet

Sikker forsyning handler ikke bare om at komfyren virker, men om hele den økonomiske og teknologiske veksten (Fermann, 2009, s. 22). Energisikkerhet er kort definert som en sikker og pålitelig forsyning av energi til et land, region eller husholdning, og at man klarer å parere, tilpasse seg eller beskytte seg fra trusler mot den sikre forsyningen, både på kort og lang sikt (Winzer, 2012: 41). Et annet relevant moment som ofte brukes i definisjoner av begrepet er pris; at energien ikke bare leveres, men også til en holdbar pris som ikke rokker med markedet til kjøperen (Taghizadeh-Hesary, Rasoulnezhad og Yoshino, 2019). Under oljekriser vil prisen kunne stige betraktelig. De landene som absolutt trenger oljen vil likevel kunne ha muligheten til å kjøpe denne til en vesentlig høyere pris. Dermed har de fortsatt en energiforsyning, men ikke til en holdbar pris som legger til rette for økonomisk og teknologisk vekst (Fermann, 2009, s. 22). Hva en holdbar pris er kan diskuteres ut ifra ulike forutsetninger. I tillegg til

forsyningssikkerhet vil også energisikkerhet inkludere leveringssikkerhet (Fermann, 2019, s. 25). Yergin (2005, s. 55-58) har definert ti prinsipper for energisikkerhet. Av disse er spesielt to relevante å inkludere i denne oppgaven: Mangfold og sikkerhetsmargin (Yergin, 2005, s. 55-56). Med mangfold menes det at en stat har flere energikilder å stå på, og at import ikke kan baseres på en leverandør. Ved å ha flere leverandører, samt flere energikilder, fordeles risikoen slik at staten ikke står på bar bakke om en kilde eller leverandør ikke kan levere ønsket kapasitet. Sikkerhetsmarginen bygger på at staten har evne til å dekke energibehovet selv om en energikilde ikke kan produsere på et tidspunkt. Ved å ha ledig kapasitet kan dette gapet dekkes, slik at energietterspørselen fortsatt dekkes. Klimaendringene påvirker også forståelsen av begrepet energisikkerhet. Å sikre en konvensjonell energisikkerhet kan være både positivt og negativt med tanke på klimagassutslipp, men det er viktig å huske at felles klimamål i EU og Parisavtalen gir medlemsstatene en grad av påvirkning på hvordan de vil bygge opp energipolitikken sin (Bardazzi, Paziienza og Tonini, 2016, s. 1-3). Denne graden av påvirkning vil variere stort mellom stater. Med alle disse momentene tatt i betraktning, kan energisikkerhet kokes ned til tre nøkkelementer: Sikker og mangfoldig forsyning, holdbar pris og sikker levering. Siden denne oppgaven vil ta for seg Tysklands og Polens energisikkerhet i lys av russisk eksport, vil de to førstnevnte elementene være de mest sentrale å se videre på.

2.1.2: Stiavhengighet

Stiavhengighet omhandler viktigheten av politiske valg, og at disse kan bety et veiskille. Når man først har valgt en retning, er det utfordrende å skulle gå tilbake (Møller, 2015, s. 123). Institusjoner, som staten, er trege. Ved at en stat for eksempel har valgt å rette seg mer mot Østen, og blir gradvis mer integrert der, vil det være vanskelig å skulle snu og velge Vesten på et senere tidspunkt. Det er ikke umulig, men historien viser at slike store valg ofte gir en stiavhengighet. Når en aktør står i valget mellom to likevekter, som hvordan den vil bygge opp energisikkerheten sin, møter den en critical juncture. En critical juncture er punktet der staten er nødt til å ta et valg for å komme videre, og der dette valget vil medføre stiavhengighet (Møller, 2015, s. 125). Stiavhengighet og critical juncture er teoretiske betegnelser, noe som betyr at de ikke brukes for å forklare bakenforliggende hendelser. Dette teoretiske rammeverket gir muligheter for å analysere brudd og kontinuiteter som stater har. Begrepet increasing returns brukes for å videre forklare stiavhengighet: Kostnaden ved å bryte stien stiger med tiden, samtidig som timingen vil ha mye å si for stiavhengigheten og muligheten til å bryte den (Møller, 2015, s. 126). Disse begrepene kan sees i en kontekst av energiskifter, der et land

skifter mellom ulike energikilder med påfølgende handelsmønster. Dette er relevant for denne oppgaven, da energiskiftet i for eksempel Tyskland kan legge opp til en stivhengighet der de gjør seg mer avhengige av import av russisk gass.

2.2: Teoretisk rammeverk:

2.2.1: Myk maktutøvelse og energi som strategisk ressurs

Energi regnes som en strategisk ressurs (Fermann, 2014, s. 22-23). Moderne stater trenger energi for å implementere politikken sin og nå målene de har satt for samfunnsutvikling. Uten tilgang på energi er det så godt som umulig å sikre sosioøkonomisk utvikling. Land som sikrer energiforsyningen sin sikrer dermed ikke bare lys i pærene, men også grunnlaget for videre vekst og utvikling. At energi er en strategisk ressurs kan kobles opp mot myk maktutøvelse. Makt er evnen til å få det ønskelige utfallet, selv om dette strider med en aktørs opprinnelige syn eller holdning (Nye, 2014). Myk maktutøvelse er et sinnespill der en stat gjennom å forsiktig ta del av vanlige folk sine liv sprer aksept for egne idéer og handlemåter, noe Nord Stream 2 vil kunne bidra til (Banciu, 2016, s. 84). Heller enn å overbevise motparten gjennom bruk av penger og tvang, kan staten ved bruk av myk makt overbevise gjennom å vise attraktivitet (Nye, 2014). Dette gjøres primært gjennom tre ressurser: Å ha en attraktiv kultur for andre, å overholde politiske verdier både innen- og utenriks, og gjennom å framstå som en legitim og moralsk god aktør gjennom utenrikspolitikken (Nye, 2014). Med informasjonsrevolusjonen, der informasjon har blitt lettere å spre til flere, har denne typen makt fått et enda større potensial til innflytelse. Derfor er det forventet at Russlands bruk av myk makt, i kombinasjon med et konstruktivistisk verdenssyn, vil kunne bidra til å skape mer aksept for deres gjeldende politikk og system utenfor landets grenser.

2.2.2: Obsolescing bargaining mechanism

Obsolescing bargaining mechanism (OBM) går ut på at så fort et multinasjonalt selskap (eller et nasjonalt selskap som opererer i andre land) har etablert seg med kostbar, ikke-mobil infrastruktur, flytter makten seg (Moses og Letnes, 2017, s. 246; Omonbude, 2016, s. 3). I startfasen, da det er snakk om å etablere infrastruktur eller produksjonskapasitet, vil selskapet stå i en særposisjon. Om det ikke gis gode nok vilkår i et gitt område, kan det operere i andre områder. Med en gang selskapet har etablert seg, flytter makten seg over til vertsnasjonen. Infrastrukturen er krevende å flytte, og selskapet må innfinne seg med de vilkårene

vertsnasjonen gir. I Norge kan dette overføres til starten på oljebransjen. I startfasen var man avhengig av internasjonal ekspertise fra selskaper med erfaring innenfor upstream. Disse måtte gis gode vilkår for å ville etablere seg på norsk sokkel (Moses og Letnes, 2017, s. 69-70). Så fort de hadde etablert seg, og man kunne nyte godt av ekspertisen, kunne reguleringene strammes til og skattenivået skruses opp (Moses og Letnes, 2017, s. 69-70). De gode forhandlingskortene skiftet hender. I denne sammenhengen vil OBM måtte sees i sammenheng med gassrørledningene i Europa, og det faktum at transitlandet sitter på mye mer makt enn eksportlandet når infrastrukturen først er bygd og eksportlandet er avhengig av gode transittavtaler.

2.2.3: Konstruktivisme

Teoritradisjonen konstruktivisme understreker individets viktige rolle i verden. Individene er sett på som de viktigste aktørene, ikke organisasjonene eller statene (Grieco, Ikenberry og Mastanduno, 2015, s. 95). Det er idéene i enkeltindividene som former hva grupper og samfunnet som helhet gjør innenfor det globale systemet. Det internasjonale systemet sees på som et system bestående av stater og et globalt sivilsamfunn, der anarki ikke nødvendigvis trenger å gi noen konflikt. Innenfor det statlige nivået har de politiske institusjonene og de ledende politiske idéene og normene blitt påvirket av folkets holdninger, som igjen påvirker hvordan staten handler i det globale samfunnet og den internasjonale politikken. Holdningene til hva som er akseptabelt og ikke endrer seg i takt med internasjonal sosialisering, globalisering og økt forståelse av verden (Grieco, et. al., 2015, s. 95). Dermed har individets skiftende holdning hovedrollen i hvordan samfunnet former seg, og dermed også statenes internasjonale politikk. I denne oppgaven må konstruktivismen benyttes som et verktøy til å forklare landenes holdninger til Nord Stream 2 ut ifra hva folket i de to landene mener om Russland, Putin og prosjektet.

3: Empiri:

3.1: Russlands eksportkapasitet

Det russiske transmisjonssystemet for naturgass i Europa, der de to mest sentrale unntakene for denne oppgaven er Nord Stream 2 og Eugal. Kilde: Bailey, 2009.

De store gassrørledningene, som utgjør transmisjonssystemet, går med unntak av Nord Stream 1 og 2 gjennom Øst-Europa før de til slutt kommer til Sentral-Europa. Med andre ord har Russland et transmisjonssystem som er bygd opp som et nettverk gjennom Øst-Europa, samt avstikkere som leder inn i Sentral-Europa. Eksempler på avstikkere er Nel, Jagal og Opal (Fra Yamal, Nord Stream 1 og 2 samt Transgas) som går inn i Tyskland. Yamal går i tillegg rett gjennom Polen. I tillegg til gassrørledningene fra Russland er det også 20 stykker internt i Europa, og flere er i planleggingsfasen (Finkel, 2018, s. 6). Transmisjonssystemet munner ut i et distribusjonsnettverk som leverer gassen ut til forbrukerne. For Nord Stream (1 og 2) er Opal, samt Eugal, som er under bygging, de mest aktuelle gassrørledningene. Disse kan frakte videre den russiske gassen nedover i Sentral- og Øst-Europa. Fra 2016 hadde Russland, eller Gazprom, muligheten til å utnytte så mye av ledningens kapasitet som de ønsket. Nå har dette blitt endret, etter at Polen løftet problemstillingen i Den Europeiske Unions domstol. Med avgjørelsen som ble gjort der i september 2019 tilbakeføres regelverket til det samme som det opprinnelig var i

2011, noe som bestemmer at Gazprom kun kan benytte seg av 50% av ledningens kapasitet (Barteczko, 2019a). Eugal, som er en gassrørledning som bygges parallelt med Opal, har den samme kapasiteten som Nord Stream 2 og muliggjør fleksibel levering gjennom Østersjøen og videre sør- og østover i Europa (Eugal, ukjent dato). De russiske gassrørledningene i transmisjonssystemet eies gjerne av flere selskaper, der det russiske statseide selskapet Gazprom har majoritet. Dette gjelder for Nord Stream og Nord Stream 2. Ledningene har som hovedregel statlig eierskap, eller eies av selskaper fra den aktuelle staten, i det de går inn i et annet land enn Russland (Europaparlamentet, 2019). Eksempler på dette er Nel, Jagal og Opal i Tyskland, samt Yamal i Polen. Noen av disse ledningene er majoritetseid av konsortium som inkluderer Gazprom, men Gazprom eier ikke majoritet selv. Uavhengig av eierskap vil europeisk lovverk kunne være til hinder for at Gazprom får eksportere som de selv ønsker – men de har i praksis monopol på gasstransport gjennom store deler av transmisjonsnettet.

I tillegg har land som Tyrkia og Kina blitt en del av det russiske eksportbildet med henholdsvis TurkStream (2016) og Power of Siberia (2019). Mens TurkStream har en kapasitet på 31,5 bcm, har Power of Siberia en kapasitet på 37,7 bcm (Roaraune, Golombek, Moe, Rosendahl, og Tissier, 2017, s. 118) Ma, Pei, Yi, Liu og Zhang argumenterer for at den ukrainske gasskrisen førte til at Russland valgte å legge om eksportstrategien sin (2019, s. 292-293). Nå er heller målet å levere direkte til sine viktigste handelspartnere, samt å nå nye, antatt tryggere markeder i land som Tyrkia og Kina, eller gjennom ruter som ikke går gjennom problematiske og ustabile områder som Ukraina (Kandiyoti, 2012, s. 129).

3.2: Russlands og EUs gjensidige avhengighet

Russland har de største gassreservene i verden, foran Iran, Qatar og Turkmenistan (Esen og Oral 2016, s. 102). Deres rolle som en viktig aktør i gassmarkedet er ventet å vare (Grigas, 2017, s. 95). Rundt en tredjedel av EUs gassimport kommer fra Russland (Roaraune, et. al., 2017, s. 112). Av 201 bcm, som var den totale russiske gasseksporten til Europa i 2018, gikk 58,5 bcm til Tyskland (Gazprom Export, ukjent dato). Dette var et rekordhøyt nivå på eksport til EU, og en økning på 3,8% fra året før (Gazprom Export, ukjent dato). Etter dette kommer Tyrkia, Italia og Frankrike, som alle har godt under halvparten så stor gassimport fra Russland som Tyskland. Polen importerte 9,86 bcm fra Russland det samme året (Gazprom Export, ukjent dato). Selv om EU er avhengig av russisk gassimport, er også Russland avhengig av å kunne eksportere gass til Europa. I 2015 gikk mer enn 60 prosent av russisk gasseksport til EU-

markedet. Resten av den russiske gassen sendes til land som Hviterussland, Ukraina og Japan. Russland har opparbeidet seg et stort handlingsrom i kapasiteten for olje- og gass eksport (Vatansver, 2017, s. 1). Dette rommet er ventet å være i all overskuelig framtid. Dette rommet kan gi Russland handlingsrom for å manøvrere eksporten i Europa etter situasjonen, samt for å stadfeste egen energisikkerhet (Vatansver, 2017, s. 1). Samtidig skriver Zeniewski (2019) at Europas gassproduksjon synker. Rundt 100 bcm i langvarige kontrakter går ut før 2025, og etterspørselen etter gass er økende. Etterspørselen øker på grunn av at kull- og atomkraftverk settes ut av drift (Zeniewski, 2019). I 2025 må EU importere mer for å dekke opptil en tredjedel av gasskonsumet, som er økende (Zeniewski, 2019).

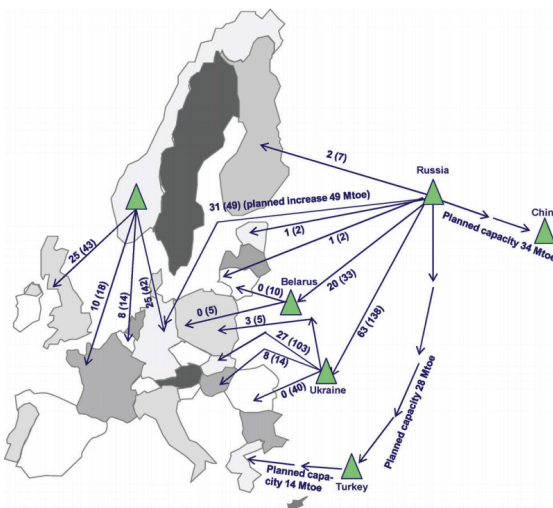

FIGURE 5

Transport of natural gas in the reference scenario (Transport capacities in 2009), Mtoe.

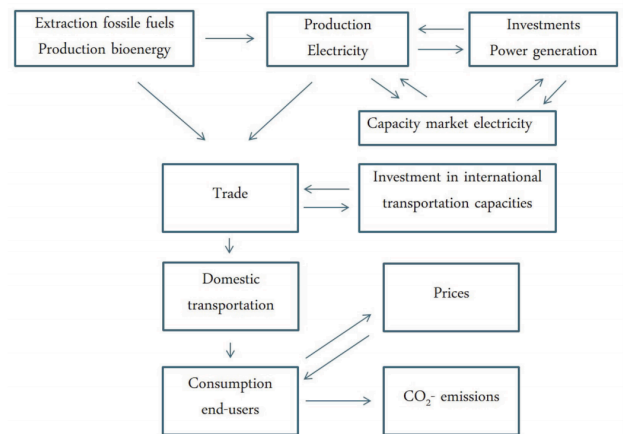

FIGURE 1
Overview of the LIBEMOD model.

Referansescenario for russisk eksport av naturgass til Europa i 2030 til høyre, ut ifra LIBEMOD-modellen til venstre. Planlagt kapasitet til Kina og Tyrkia er realisert, mens Nord Stream 2 er fortsatt ikke ferdig. Kilde: Roaraune, et. al. 2017, s. 121 og 126.

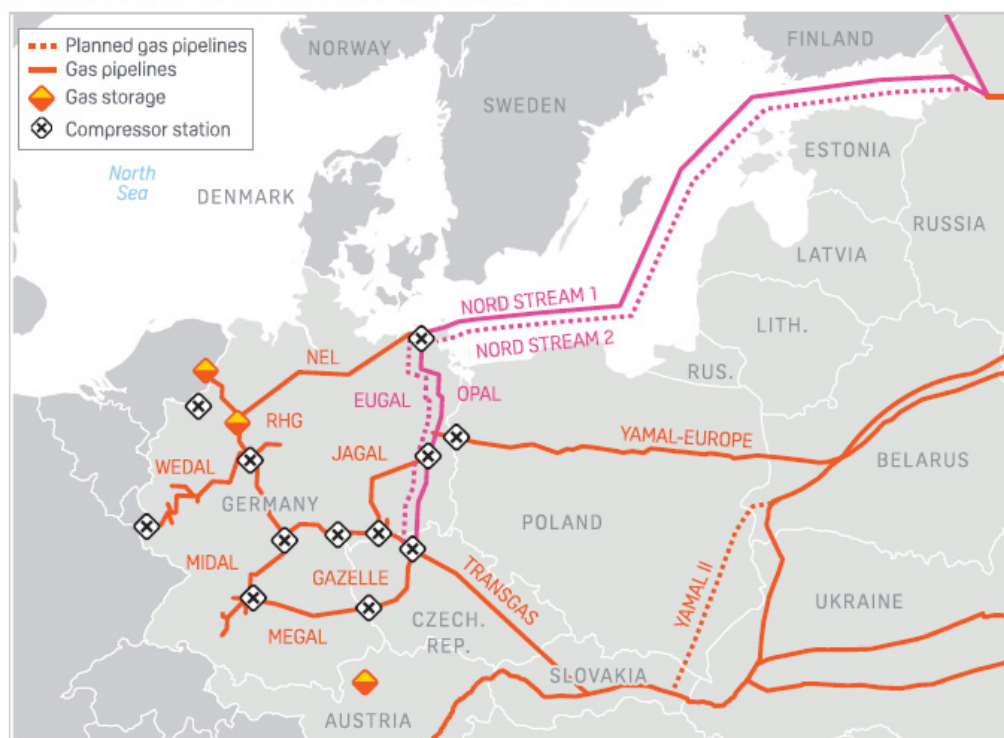
3.3: EUs politikk for å hindre større avhengighet av russisk gass

Polen og Tyskland er med i EU. Dermed vil politikken som EU fører også påvirke disse landene. Innenfor energipolitikken er EUs energiunion et felles marked som begge landene deltar i, og som tar et overordnet ansvar for å sikre EU som helhet energisikkerhet. Den tredje energimarkedspakken sikrer blant annet at all russisk gass ikke lenger kan styres av Russland i det den har kommet inn i et EU-land (Roberts, 2016, s. 91). Med dette mister Russland noe av fleksibiliteten til å styre gassen sin i det europeiske markedet, som i stedet håndteres internt i EU. Den Europeiske kommisjonen jobber på flere vis for å hindre for stor avhengighet av

russisk gass. Blant annet utvikles det LNG-terminaler i de sørlige delene av Europa, som i Tyrkia, som kan importere rundt 16 bcm i året fra Azerbadjan. (Roberts, 2016, s. 93-94). Mye av dette går videre til Italia, for å sikre gassforsyningen der etter at South Stream ble skrinlagt på grunn av konkurransereglement i EU. EU ønsker også å promotere utviklingen av et mer sammenkoblet gassnettverk i energiunionen, slik at gass fra andre kilder enn Russland lettere kan få tilgang (Roberts, 2016, s. 94). Markeder som nå er dominert eller monopolisert av Gazprom kan med disse satsingene få tilgang på LNG (liquid natural gas) fra land i den Persiske Gulven, Nord-Afrika og Amerika. LNG er en mye mer mobil vare enn naturgass som fraktes i faste gassrørledninger, da naturgassen fryses ned og komprimeres før den kan transporteres med spesiallagde skip og lastebiler. Det stilles likevel spørsmålsteget med denne måten å transportere gass på, da det hevdes at det skjer færre skader og dødsfall ved bruk av gassrørledninger enn ved LNG via jernbane, båt eller lastebiler i USA (Furchtgott-Roth, 2018, s. 57). LNG-importen til EU er stigende, og andelen LNG i gassimporten økte fra 14% i andre kvartal i 2018 til nesten 25% i andre kvartal 2019 (Europakommisjonen, 2019, s. 11). Et tredje tiltak som EU jobber med er å stille gassrørledninger i revers, slik at Ukraina kan sikre Vest-Europa gas ved at den går tilbake østover til Ukraina. Selv om denne gassen kan være russisk, vil ikke lenger Russland styre den innenfor det europeiske markedet da eierskapet skifter, og mye av infrastrukturen er lokalt eid.

3.4: Transittgebyr og gassavtaler

NORD STREAM 1 & 2 GAS PIPELINES WITH ONSHORE LINKS

Source: S&P Global Platts, Nord Stream 2, OPAL, EUGAL

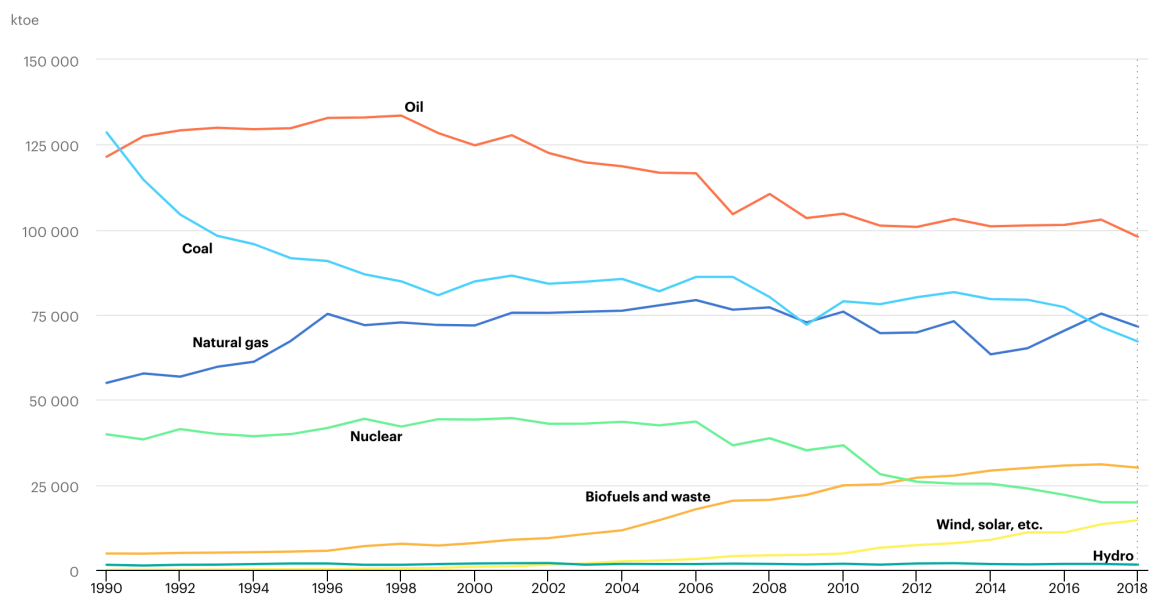
Gassnettverket i Tyskland og koblingene til resten av Europa. Kilde: Iowa Climate Science Education.

Nasjoner som importerer gass gjennom rørledninger kan tjene penger på dette gjennom transittgebyr. Av mange sees dette gebyret på som en framforhandlet skatt eller kompensasjon som betales med en gang. Andre ser på gebyret som noe som skal dekke tap av suverenitet, kompensasjon for å ha økt verdien til produktet eller for det som har blitt innspart med å velge den best egnede ruten (Omonbude, 2016, s. 11). I forhandlingene rundt rammevilkår for rørledninger kan ulike nasjonale reguleringer og lovverk by på utfordringer, da landene har ulike utgangspunkt. Omonbude (2016, s. 51) skisserer sju faktorer som påvirker utfallet av forhandlinger rundt transittavtaler: Felles handelsinteresser, interesse i råvare, transittgebyr, alternative transportruter, politiske/diplomatiske relasjoner, betydning for transittlandets indre marked og fordelingsnøkkel for økonomiske bidrag i prosjektet. Dette kan ende med at vertsnaasjoner stiller strenge krav for å beskytte egen energisikkerhet og prosjekter som involverer energi (Omonbude, 2016, s. 19). Med en gang infrastrukturen er bygd, sitter vertsnaasjonen på mye makt (Omonbude, 2016, s. 11). Da kan de kreve høyere transittgebyr for transport av naturgass i og gjennom landet. Hvor mye dette utgjør varierer stort, og nye avtaler forhandles med jevne mellomrom for å forlenge gasseksporten. Vanlig avtaleperiode er gjerne

mellom 5 og 15 år – men, som med alle transittvilkår er det opp til to suverene parter å bli enige om dette.

Polen signerte en slik avtale i 2010, og den går ut i 2022. Avtalen har et omfang på 16 bcm gass som leveres til Polen, samt 33 bcm som går gjennom til Tyskland. Avtalen gir Polen \$5,55 millioner i årlig transittgebyr (Barteczko, 2017). Den polske delen av Yamal-gassrørledningen eies av det polske statseide selskapet EuRoPol Gaz. Polens regjeringsfullmektige for strategisk energiinfrastruktur, Piotr Naimski, sa at Polen ikke tjener vesentlige penger gjennom transittgebyr, og at frykten for å miste en slik inntektskilde ikke er grunnen til at landet er mot byggingen av Nord Stream 2 (Barteczko, 2017). Dette står i kontrast til Ukraina, som tjener opp mot 3% av BNP fra russiske transittgebyrer (Laurenson, 2019). EuRoPol Gaz har sagt at med mindre de får bedre vilkår i en ny avtale etter 2022, vil de ikke forlenge gassimporten fra Russland (The Associated Press, 2019). Polen hevder de selv vil ha nok energi etter 2022, og at de ikke har et behov for å belage seg på russisk gass om ikke vilkårene blir bedre (Barteczko, 2017). Høye gasspriser og lave transittgebyr skal ha fått Polen til å vurdere å vrake gassavtalen i 2022 (Barteczko, 2017). Med realiseringen av Nord Stream 2 er gasseksporten gjennom Polen ventet å synke med 23% (Eser, Chokani og Abhari, 2019, s. 816). Til sammenligning vil den gjennomgående eksporten gjennom Ukraina gå ned med 13%. Russland og Ukraina har blitt enige om å fortsette et redusert nivå av gasseksport gjennom landet, men med en nedtrappingsplan fram mot 2025. Ved at gasseksporten gjennom land som Polen og Ukraina synker, er det forventet at land som Tyskland kan få billigere gass ved at det ikke må betales store transittgebyr i hvert transittland (Omonbude, 2016, s. 26-27 og 32-33). Større flyt av gass betyr rett og slett på generell basis større transittgebyr (Omunbude, 2016, s. 12 og 23).

3.5: Tysklands energiforsyning

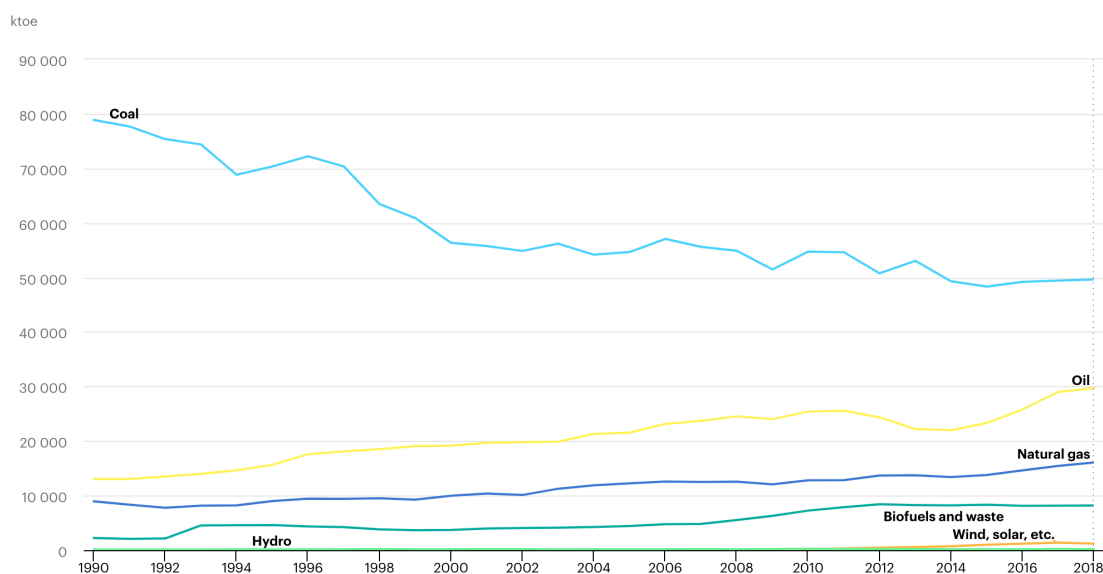

Tyskland energiforsyning i perioden 1990-2018. Kilde: IEA, 2019b.

Om en ser på energiforsyningen til Tyskland, så ser en at fossile energikilder er dominerende. Olje, naturgass og kull utgjorde 78% av energiforsyningen i 2018 (IEA, 2019b). Ikke-regulerbare fornybare energikilder, som sol- og vindkraft, utgjorde i 2018 under 5% av energimiksen til tross for en enorm vekst de siste ti årene (IEA, 2019b). Gjennom Energiewende har Tyskland en uttalt ambisjon om at fornybare energikilder, med spesielt fokus på vind- og solkraft, skal erstatte det gapet som skapes ved utfasingen av atomkraft (Moe, 2015, s. 138 og Keating, 2018). Målene i Energiewende samsvarer med Parisavtalens mål, altså om at Tyskland skal være et lavutslippssamfunn i 2050. Kull- og atomkraft er to energikilder som tyske myndigheter bevisst faser ut på grunn av klima- og sikkerhetshensyn (DW, 2019 og BBC, 2020). Kull- og atomkraften som Tyskland har basert seg på har så godt som utelukkende kommet fra egen produksjon, og ikke import. Samlet hadde Tyskland en Energy Dependence Rate på 63,91% i 2017 (Europakommisjonen, ukjent dato). Dette betyr at Tyskland er avhengige av å importere mer enn halvparten av energien de forbruker, og at landet dermed er i det midtre sjiktet i EU når det kommer til å dekke energibehovet med egen produksjon. Tysklands forsyningssikkerhet blir regnet som middels (på en skala fra lav til høy), og prisgunstigheten på energiforsyningen deres regnes som middels (Szulecki, Fischer, Gullberg og Sartor, 2016, s. 561).

En ser at med utfasingen av kull- og atomkraft vil landets avhengighet av naturgass øke, selv med Energiwendes storsatsing på fornybar energi (IEA, 2020). Med lite egen produksjon vil dette implisitt bety mer import, særlig fra land utenfor EU. Gass har utgjort en stabil energikilde i Tyskland de ti siste årene, og ble i 2017 en større kilde enn kullkraft. Naturgass utgjorde i 2018 rundt 23% av det tyske energiforbruket (Keating, 2018). Nettoimporten av gass har økt med rundt 10% den samme perioden, mens på elektrisitet er Tyskland en nettoeksportør (IEA, 2019a). I 2015 importerte Tyskland 35% av gassen sin fra Russland, 35% fra Norge og 29% fra Nederland (Keating, 2018). Tyskland og Russland har en lang historie som handelspartnere på gass, og dette forholdet sees på som stabilt og forutsigbart (Whist, 2008, s. 50-51). Tyskland er verdens største importør av naturgass, da 92% av eget konsum kommer fra import. De få gassfeltene Tyskland har vil sannsynligvis settes ut av drift i løpet av det inneværende tiåret, noe som gjør landet opp mot 100% avhengig av import av naturgass (Keating, 2018).

3.6: Polens energiforsyning

Polens energiforsyning i perioden 1990-2018. Kilde: IEA, 2019b.

Polen er helt avhengig av fossile energikilder. Med kull som en dominerende energikilde, samt henholdsvis olje og gass på andre og tredjeplass, har landet en minimal satsing på fornybar energi. Mens gass utgjør rundt 15% av energimiksen i Polen, utgjør fornybar energi kun 1,2%, til tross for at fornybar energi økte mer enn ti ganger i perioden 2008 til 2018 (IEA, 2019b). Med en framtidig satsing på kull som energikilde, samt lite vilje til å prioritere fornybar energi, er Polen en nasjon som i liten grad er avhengig av gass for å avlaste ikke-regulerbare

energikilder (IEA, 2017). En ser et økende innslag av bioenergi fra midten av 90-tallet og utover, men ikke-regulerbare energikilder utgjør en minimal andel av miksen. Landet er en nettoimportør av alle de fossile energikildene (IEA, 2019a).

Totalt sett hadde Polen en Energy Dependence Rate på 38,31% i 2017 (Europakommisjonen, ukjent dato). Dette betyr at Polen er relativt avhengige av energiimport, men at de fortsatt dekker godt over halvparten av forbruket sitt med egen produksjon. Dette plasserer Polen i det nedre sjiktet i EU når det kommer til å være avhengig av energiimport. Samtidig regnes forsyningssikkerheten deres for å være høy, men prisene de oppnår anses som dårlige (Szulecki, Fischer, Gullberg og Sartor, 2016, s. 561). Polen er en nettoimportør av naturgass. Mens gasskonsumet i Polen øker, har gassproduksjonen i landet sunket med over 10% i perioden 2012-2018 (IEA, 2019a). Polen konsumerte rundt 17 bcm gas i 2018, der 3,8 bcm kom fra egen produksjon, 9 bcm ble importert fra Russland samt noe mindre import fra Tsjekkia, Tyskland og ved LNG (Harper, 2019). Andelen russisk gass i den polske importen har falt fra 88,9% i 2016 til 66,8% i 2018, da Polen ønsker å være mindre avhengig av russisk gass (Harper, 2019). Landet ønsker blant annet økt gassimport fra Norge. Norge taper markedsandeler i EU med inntøget av LNG, og Polen ønsker nå å samarbeide tettere med Norge for å sikre en mer mangfoldig gassforsyning (Shotter, 2019). Polen jobber også for å legge til rette for mer import av LNG, noe som kan ha en langt lavere pris enn russisk gass (Shotter, 2019; Harper, 2019).

3.7: Holdninger til Russland

I Polen er 33% av befolkningen positive til Russland (Cha og Huang, 2020). En ser at dette tallet har vært lavere tidligere. I 2014, da Nord Stream 2-prosjektet var i planfasen, hadde hele 81% av innbyggerne i Polen et negativt syn på Russland, mens kun 12% var positivt innstilt (Devlin, 2015). I 2019 var 79% av innbyggerne i Polen negative til Vladimir Putin, mens 15% var positive (Cha og Huang, 2020). Av de Østeuropeiske landene som presenteres er Polen det landet med den mest utberedte negative holdningen til Putin. Til sammenligning var 61% i Tyskland negative, og 36% positive. Av de andre Sentraleuropeiske landene sto Putin sterkere i kun Italia, med to prosentpoeng høyere popularitet. En ser at rundt 33% i gamle Vest-Tyskland har en generell positiv holdning til Russland, mens 43% i gamle Øst-Tyskland har det (Cha og Huang, 2020). Om man ser hele Tyskland under ett, er 35% av befolkningen positive til Russland. Majoriteten av tyskerne stiller seg positive til mer samarbeid med Russland, og ser forholdet til landet som godt (Huang og Poushter, 2019). Energiewende har en økende

oppslutning i Tyskland, og majoriteten av befolkningen ser på politikken som positiv (Wehrmann og Wettengel, 2019). Det er også støtte for utfasing av kullkraft i Tyskland, samt at Tyskland importerer gass fra Russland (Vaughan, 2019 og Escritt, 2018).

4: Diskusjon:

4.1: Energisikkerhet

4.1.1: Tyskland og EU

Tysklands avhengighet av naturgass vil øke i årene framover (Keating, 2018). Med utfasingen av kull- og atomkraft vil landet oppleve et gap i energiforsyningen som ikke ene og alene kan tettes med økte innslag av fornybar energi i den nærmeste framtiden (IEA, 2020). Med denne økte avhengigheten, og det faktum at landets minimale produksjon av naturgass nedskaleres ytterligere, må denne gassen dekkes med import. Som verdens største gassimportør har Tyskland en andel på hele 35% russisk gass av det totale gasskonsumet sitt, og har en høy Energy Dependence Rate. Denne gassimporten har økt de siste årene, og ingenting tyder på at Tyskland i den nærmeste framtid har planer om å redusere denne andelen med import (IEA, 2020). Som Whist (2008, s. 50-52) konkluderte med i sin analyse, ser Tyskland på Russland som en stabil leverandør av naturgass. Landene har et godt historisk forhold innenfor gasshandel, noe som bidrar til at Tyskland ser på Russland som en sikker aktør å forholde seg til på denne fronten. Samtidig er det sentralt å ikke bare betrakte Tyskland som et land i seg selv, men også som den mektigste aktøren i EU. EU trenger, i likhet med Tyskland, økt gassimport i årene framover. Selv om EU prøver å iverksette strategier for å minske avhengigheten til Russland, venter IEA at den likevel kommer til å øke framover (IEA, 2020). Det ser ut til at Tyskland er mer opptatt av å sikre nok gass enn å sikre gass fra mangfoldig opphav som gir en større sikkerhetsmargin. Gitt at både Tyskland og EU godkjente Nord Stream 2, virker Tyskland og EU å være innforstått med at de trenger mer naturgass i årene framover, og at noe av denne økningen må komme fra Russland. Dette kommer til syne gjennom godkjenningen av prosjektet, og det faktum at Tyskland støtter utbyggingen av Eugal for å kunne frakte denne gassen ut i Europa. Dette er kostbar infrastruktur, og det hadde vært meningsløst å støtte så store investeringer om de ikke så på den russiske gassimporten som viktig i perioden framover. Dermed kan en si at sikkerhet i forsyning er et hensyn som vektlegges høyt, og at selv om mangfold i opphavsland er ønskelig, vektlegges dette lavere per nå av Tyskland. Prisen Tyskland betaler for gassen sin regnes som middels, og dette kan

forklare at Tyskland ikke føler et umiddelbart behov for å skaffe billigere tilgang på gass (Szulecki, Fischer, Gullberg og Sartor, 2016, s. 561).

Å fase ut atom- og kullkraft virker derimot som et hensyn som tillegges større viktighet, og er noe som stiller landet ved et critical juncture som medfører stivhengighet. Ved at Tyskland har tatt disse beslutningene har de måttet ta stilling til hva som skal erstatte disse kildene. For atomkraften var målet i Energiewende å erstatte denne kapasiteten med fornybar energi. Dette er landet på vei til å lykkes med, og denne målsetningen virker realistisk (Moe, 2015, s. 140-141). Når det gjelder kullkraft, ser en også et klart mønster: I takt med mindre kullkapasitet øker forbruket av naturgass (IEA, 2019b). Sånn sett kan en også si at Tyskland har tatt en mer klimavennlig retning, da naturgass slipper ut mindre klimagasser enn kull ved forbrenning som produserer like mye energi. Med veksten av fornybar energi er det viktig å ha i bakhodet at en for stor andel av ikke-regulerbare energikilder kan by på utfordringer, da man med dagens batteriteknologi ser at solkraft leverer energi da solen er framme, og vindkraft leverer energi da det blåser. Dermed vil land som satser på fornybar energi fortsatt være avhengige av andre, stabile energikilder som kan jevne ut toppene og bunnene som fornybar energi medfører. En kan konkludere med at de valgene Tyskland har tatt for omlegging av energikilder har økt behovet for gassimport. Dette er et imidlertid et resultat som vektlegges lavere enn muligheten til å fase ut kull- og atomkraft. Ved å velge å fase ut disse to energikildene, har landet gjort seg mer avhengig av andre land, noe som medfører en stivhengighet. Ved en økt satsing på fornybar energi, samt opprettholdelsen av disse, kunne landet blitt mer selvforsynt på energi. Tyskland valgte likevel å fase ut kull- og atomkraft, noe som fører landet inn på en sti der de belager seg mer på import fra andre land for å dekke energibehovet sitt. Ved å støtte byggingen av kostbar infrastruktur i gassrørledninger, inngå lengre avtaler og å sette egne kraftverk ut av drift, har landet valgt en retning de må følge videre om en ser på begrepet increasing returns. Å starte opp igjen kraftverk etter at de er stengt ned for godt er krevende, og erfaringene fra Energiewende viser oss at dette sannsynligvis ikke kommer til å bli tilfelle selv om planene for energiforsyningen ikke går som planlagt. Den positive holdningen til Nord Stream 2 kan settes i sammenheng med det økende behovet for import av gass, og at dette er løsningen Tyskland har valgt for å dekke energibehovet sitt i framtiden.

4.1.2: Polen

Polen er i stor grad avhengig av importerte fossile energikilder, og det framstår ikke som om landet satser på fornybare energikilder. Gasskonsumet øker, og med dette står landet foran et valg. Skal de fortsette å belage seg på russisk gass, slik de i stor grad har gjort? Empirien fra Polen viser en tydelig trend. Landet ønsker å redusere andelen russisk gass i importen sin (Harper, 2019). De er avhengige av import for å dekke gassbehovet sitt, men har et klart ønske om å redusere innflytelsen Russland har over dem. Samtidig har Polen en lavere Energy Dependence Rate enn Tyskland. Dette kan man trekke en trend ut av: Mens Polen har en uttalt ambisjon om å bli mindre avhengig av russisk gass, har ikke Tyskland dette. EU setter i kraft tiltak for å redusere russisk innflytelse, men ut ifra funnene i oppgaven er dette ikke et ansvar Tyskland velger å prioritere over sikker levering til både seg selv og EU per nå. Polen, som er mindre avhengig av energiimport enn Tyskland, prioriterer derimot å bli enda mindre avhengig av Russland med hensyn til både mangfold og sikkerhetsmargin i energikilder. Dette kan sees i sammenheng med at mens Russlands andel i den tyske gassimporten var 35% i 2015, hadde Polen en andel på 88,9% i 2016. Med andre ord hadde Tyskland et større mangfold i sin gassimport enn Polen. Vi ser at mens gasskonsumet i Polen øker, går deres egen produksjon ned. Dermed virker det ikke som mindre importavhengighet i seg selv er målet, men heller at importen er mangfoldig. Gassprisene EU betaler Russland per i dag er de laveste på 15 år, men for Polens del regnes den fortsatt for å være høy (Szulecki, Fischer, Gullberg og Sartor, 2016, s. 561). Dette gir grunnlag for å se på andre kilder, der blant annet LNG ses på som en mulighet for billigere gassimport (Shotter, 2019; Harper, 2019).

Hvordan stiller dette synet seg opp mot Nord Stream 2? Polen hevder at de vil ha nok energi etter 2022, og at de ikke må belage seg på russisk gass (Barteczko, 2017). Her vil blant annet en vekst innenfor oljeforbruket, import av gass fra land som Norge og LNG være bidragsytere. Hvis denne påstanden stemmer, vil ikke realiseringen av Nord Stream 2 påvirke landet direkte med tanke på energiforsyning. Selv om Nord Stream 2 utnytter sin fulle kapasitet, og det ikke legges igjen noen gass i Polen, vil landet likevel være forsynt med gass dersom dette stemmer. Dersom påstanden derimot viser seg å ikke stemme, og at Polen ikke klarer å dekke dette behovet etter 2022, oppstår det mer usikkerhet. Selv om Polen klarer å sikre mangfoldig, og i ytterste tilfelle en gassimport uten å involvere Russland, er det nærliggende å anta at de fortsatt har en interesse i at EU ikke er for avhengig av russisk gass. Polen er medlem av EU, og det er derfor i deres interesse at heller ikke dette overnasjonale organet i for stor grad blir avhengig

av Russland. Med synkende gassproduksjon i EU, samt økende gassbehov, åpnes det plass for Russland. Dersom Polen klarer å sikre egen energisikkerhet, virker det også nærliggende at de vil sikre EUs energisikkerhet. Dette synet virker realistisk, all den tid Polen stilte seg i sterk opposisjon i Opal-saken. Opal-saken ga Tyskland begrensede muligheter til å kunne eksportere russisk gass videre nedover i Øst-Europa, da den endte i strengere restriksjoner for hvor mye russisk gass som kunne eksporteres gjennom ledningen. Polen støttet dette utfallet (Barteczko, 2019a).

4.2: Gasstransitt

Polen vil tape transittgebyrer på at reduserte mengder gass eksporteres gjennom Yamal (Barteczko, 2017). Landet hevder derimot ikke at disse inntektene utgjør noen forskjell for landets økonomi, i motsetning til hva det gjør for Ukraina (regne ut andel av BNP i empiri). Tyskland vil sannsynligvis tjene inn mer i transittgebyrer med realiseringen av Nord Stream 2 i kombinasjon med Eugal. Hvor mye dette utgjør er derimot vanskelig å avgjøre. Hvis vi legger Yamal sine transittgebyrer til grunn, vil denne summen utgjøre lite for Tyskland (Barteczko, 2017). Yamal har omtrent den samme kapasiteten som Opal, mens Eugal har den samme kapasiteten som Nord Stream 2 (Entsog, 2019; Eugal, ukjent dato). Gitt at Tyskland er en vesentlig større økonomi enn Polen, er det dermed usannsynlig at disse økte inntektene er en motivasjon for at Tyskland støtter Nord Stream 2. Det er også veldig sannsynlig, gitt uttalelser fra polske myndigheter, at heller ikke Polen i noen særlig grad vektlegger det økonomiske aspektet som tapte transittgebyrer utgjør.

Utfordringen for Russland knyttet til å være avhengig av fysisk montert infrastruktur i andre land er en inntreffende OBM. Med en gang Russland har etablert infrastrukturen sin, men samtidig er avhengig av infrastruktur som også ligger i andre land, flyttes makten over til andre land. Da kan de kreve høyere transittgebyrer, lavere gasspriser og endret gassflyt ved utløp av avtaler. Ved byggingen av Nord Stream 2 virker det som om Russland forsøker å svare opp dette ved å skape flere alternativer som kan settes opp mot hverandre, noe som svekker OBM. Dermed må Nord Stream 2 sees på som et alternativ for å sikre gassflyt og forhandlingsposisjon, heller enn et økonomisk middel som gir transittinntekter til landene den går gjennom. Samtidig er det viktig å huske at selv om transittgebyrer forhandles bilateralt, kan færre transittland også bety en lavere sluttpris på råvaren. Prisen vil avhenge av hvilket land som står i best forhandlingsposisjon (Omonbude, 2013, s. 42). I tillegg vil en struktur som involverer færre

land også svekke disse landenes innflytelse på gassflyten, noe som igjen svekker deres geopolitiske rolle. Samtidig vil denne nye vegen kunne gi enklere tilgang til gass for land som Tsjekia, Slovakia, Østerrike og Ungarn, som alle er helt avhengige av russisk gass per i dag (Europakommisjonen, ukjent dato). Disse landene er lite tjent med eventuelle problemer med transitt gjennom Ukraina.

4.3: Geopolitikk

Nord Stream 2 har muligheten til å endre det russiske eksportbildet i Europa. Ved å bygge Nord Stream 2, og dermed doble kapasiteten til overføring av gass gjennom Østersjøen, settes de østeuropeiske landene til side i det europeiske energispillet (Banciu, 2016: 83 og Roaraune, et. al., 2017, s. 121). Gitt at EUs politikk for å sende gass østover igjen fra Sentral-Europa lykkes, kan denne konsekvensen minimeres. Russland sitter som en viktig brikke mellom Øst-Asia og Europa innenfor energimarkedet, der det handles med en strategisk ressurs. Det er begrensede overføringsmuligheter fra Europa til Øst-Asia på gass, og Russland kontrollerer i stor grad hvordan naturgass blir eksportert inn i Europa. Samtidig mister de kontrollen over gassen når den går inn i den europeiske energiunionen. Ved at rundt halvparten av Russlands gasseksport til Europa nå kan gå gjennom Østersjøen i stedet for gjennom transittland i Øst-Europa, kan mange land tape stort, samtidig som Russland beholder kontrollen på mer av gassen som skal til Sentral-Europa. Spørsmålet er da hvordan dette vil påvirke Europa og EU internt. For Tysklands del virker ikke dette å være den største bekymringen i dette tilfellet, i motsetning til hva EU gikk inn for i South Stream-saken. Gitt at landet har støttet prosjektet, vektlegger Tyskland mest sannsynligvis ikke bekymringer for Russlands styrkede geopolitiske posisjon på høyde med egen forsyningssikkerhet. Den nye posisjonen innenfor energipolitikken er etter all sannsynlighet mer relevant for land i Øst-Europa. Som nevnt tidligere har Russland jevnt over ledig kapasitet som muliggjør forflytning av gassflyten dersom en strekning settes ut av spill, som i de ukrainske gasskrisene. Ved å bygge et enda større, men samtidig sammenknyttet nettverk forsterkes denne fordelene. Med dette får også Russland muligheten til å eksportere til de som anses som viktige og stabile handelspartnere, uten at denne forsyningen trues av transittland. Ved å involvere færre land i eksporten reduseres mulighetene for OBM, noe som gjør at Russland sitter på mer av makten når det kommer til hvordan de vil eksportere gass.

At Russland ønsker å sikre Tyskland en trygg energiforsyning kan også anses som en form for myk maktutøvelse. Ved å legitimere seg selv, gjennom at de ønsker å sikre Europa en stabil

energiforsyning, kan det skapes større aksept for landets virksomhet. Denne aksepten kan hypotetisk sett gradvis overføres til andre politiske områder, noe som bidrar til at Russland på sikt kan bli sett på som en langt mer legitim aktør i verdenssamfunnet enn de jevnt over blir i dag. Dette kan gi positive følger for Russlands omdømme og oppfatning, men det er likevel usikkert hvorvidt dette eller spørsmål rundt russisk dominans i europeisk gasskonsum er det som vektles høyest. Det er sannsynlig at Russlands «bidrag» vil kunne gi et mer positivt inntrykk i Tyskland, da de trenger gassen for å gjennomføre politikken sin og får den fra en stabil og pålitelig kilde til en levelig pris. Energiewende har en økende oppslutning i Tyskland, og majoriteten av befolkningen ser på prinsippene bak politikken som positive (Wehrmann og Wettengel, 2019). Det er også støtte for utfasing av kullkraft i Tyskland, samt at Tyskland importerer gass fra Russland (Vaughan, 2019; Escritt, 2018). Med andre ord er den tyske befolkningen positive til disse målene, samt at Tyskland importerer gass fra Russland. Man kan dermed konkludere med at Nord Stream 2 kan være en form for myk maktutøvelse, og at denne maktutøvelsen vil kunne bidra til å ytterligere forsterke Russlands positive omdømme i Tyskland. For Polen virker denne myke maktutøvelsen å påvirke i negativ retning, da de oppfatter Nord Stream 2 som et prosjekt som vil styrke russisk innflytelse innad i EU og forbigå de østeuropeiske landene (Barteczko, 2019b). Ved økt russisk innflytelse er det nærliggende å tro at Polens negative oppfatning øker, da alt taler for at Nord Stream 2 vil føre til de konsekvensene Polen er redd for. Disse holdningene, og den ulike politikken som landene fører, kan forklares gjennom et konstruktivistisk verdenssyn. I konstruktivismen er det individenes idéer og holdninger som former statenes internasjonale politikk. En ser at selv om den positive til holdningen til Russland har vokst i Polen, er den fortsatt lav. Polakkene er av de som stiller seg mest negative til Putins politiske lederskap. Disse negative holdningene i befolkningen vil i et konstruktivistisk syn gi grobunn for en politikk som stiller seg negativ til Russland. På den andre siden har vi Tyskland, som heller ikke har en befolkning som er veldig positiv til Russland som helhet. Befolkningen er derimot positiv til russisk gassimport, og vil styrke det de ser på som en viktig relasjon til Russland. Alt i alt gir disse holdningene med konstruktivismens briller grunnlag for en positiv politikk mot Russland og russisk gasseksport fra Tysklands side, og det motsatte for Polen.

De ukrainske gasskrisene kan ha vært en utløsende faktor for arbeidet med å utvide eksportkapasiteten utenfor landene i Øst-Europa, da man med disse hendelsene så behovet for andre eksportruter som kunne sikre leveringen av naturgass ved konflikt i land som Ukraina. Med omleggingen svekkes OBM for landene i Øst-Europa, og makten flyttes til det ledende

EU-landet Tyskland. Ved en slik omlegging, der landene i Øst-Europa kan forbigås, utfordres EUs interne solidaritet (Banciu, 2016). Selv om Polen som nasjon ikke taper store summer eller energisikkerhet på grunn av Nord Stream 2, er det høyst sannsynlig at landet er negativ til Nord Stream 2 på grunn av den synlige splittelsen i EU som den fører til. Noen land i Øst-Europa vil tape store transittinntekter, og makten i gassmarkedet endres. Det er ikke lenger landene i øst som sitter på makten, men Tyskland. Tyskland, som har et godt handelsforhold til Russland, kan med dette bli oppfattet som en indre trussel. Denne indre trusselen kan videre bli sett på som et hinder på vei mot mindre avhengighet av russisk gass og EUs energisikkerhet. Samtidig kan Russland sette EU-landene opp mot hverandre ved at de har flere mulige ruter for gasseksport. Dette kan gi en intern konkurranse om hvem som tar den høyeste gassprisen for å sikre egen gassforsyning, gitt at denne konkurransen skjer innenfor WTO sine rammer. En ytterligere maktforskyvning i EU, som styrker de økonomisk sterke landene og svekker de økonomisk svake, kan bli sett på som svært negativ for integrasjon og samhandling av «mindre» land som Polen. At Tysklands og Russlands handelsforhold styrkes ytterligere kan gi en stiafhengighet som flere av de andre landene i EU er redde for at også kan få konsekvenser for dem og EU som enhet på sikt. På Tysklands side er det plausible svaret på dette at en sikker levering av naturgass for å dekke økt etterspørsel er sentralt for å sikre harmoni og økonomisk vekst i EU (Fermann, 2009, s. 22; Zeniewski, 2019).

5: Konklusjon

Tyskland og Polen har ulike utgangspunkt for holdningene sine til Nord Stream 2. Innenfor denne oppgavens omfang synes det tydelig at Tyskland vekter egen og EUs tilførsel av sikre stabil gassforsyning som det viktigste målet. Både Tyskland og EU trenger mer importert gass i tiden framover, og dette vil Tyskland løse gjennom å opprettholde gode handelsforbindelser med Russland. Gassleveransene kan bli truet ved å gå gjennom mange transittland, og en direkte eksport til Tyskland sikrer en trygg eksportroute. Polen frykter for EUs avhengighet av russisk gass, og at nye eksportruter kan gi Russland større muligheter til å undergrave landene i Øst-Europa og EUs helhetlige energisamarbeid. Som vi ser ønsker Russland et større eksportnettverk som gir flere muligheter og nye handelspartnere. Mens Polen vil understreke viktigheten av et mangfold av kilder for gassimport, prioriterer Tyskland heller en sikker og stabil gassimport med en kjent handelspartner. Dette kan sees i lys av teorien om myk maktutøvelse og konstruktivisme, som viser at innbyggerne i de to landene har ulikt syn på

Russland og økonomisk samarbeid med dem. Dette gjør de, til tross for at EUs uttalte strategi er å minske avhengigheten av russisk gass. Transittgebyrer, som er et sentralt element i påvirkningene på Ukraina, virker ikke å være noe som hverken Polen eller Tyskland setter høyt i vurderingen av Nord Stream 2. Muligheter for sikker transitt er derimot noe som kan spille en sentral rolle i Tysklands beslutning. Til slutt er det viktig å understreke at det som undersøkes i denne oppgaven ikke kan gi svar på hva de faktiske motivene er. Det er umulig å undersøke alle faktorer som kan spille inn i beslutningstakingen, og å vite hva som blir vektet høyest til enhver tid. Oppgavens mål har vært å gi et bilde på hvordan de tre utvalgte elementene virker inn på de to landene, og hvordan disse kan utgjøre et grunnlag for at de har valgt det standpunktet de har. Som konklusjonen viser har Tyskland og Polen ulike utgangspunkt. Selv om de er naboland, er de to ulike land med ulike historie, utvikling og andre forutsetninger som må tas hensyn til. For å kunne bruke disse funnene videre er det naturlig å dra fram en type generalisering som Aksel Tjora (2012, s. 209-216) definerer – naturalistisk generalisering. Ved å gå i dybden på to land med tre ulike innfallsvinkler, kan leseren selv vurdere sammenfall med andre land som har liknende resultater innenfor de ulike hypotesene.

6: Referanseliste:

Bailey, S. (2009). *Major Russian gas pipelines to Europe*. Hentet fra https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Major_russian_gas_pipelines_to_europe.png#/media/File:Major_russian_gas_pipelines_to_europe.png.

Banciu, R. I. (2016). Nord Stream 2 and its soft power - An unfolding playground for European union. *Romanian Journal of European Affairs*, 16(2), 83-91. Hentet fra <https://search.proquest.com/docview/1795493477?accountid=12870>

Bardazzi, R., Pazienza, M. G. og Tonini, A. (2016). *European Energy and Climate Security: Public Policies, Energy Sources, and Eastern Partners* (Vol. 31, Lecture Notes in Energy). Cham: Springer International Publishing.

Barteczko, A. (2017, 20. juni). Poland not concerned about Yamal transit fees – Naimski. *Reuters*. Hentet fra <https://af.reuters.com/article/commoditiesNews/idAFL8N1JH27B>
12.04.2020

Barteczko, A. (2019, 10. september). EU's top court curtails Gazprom access to Nord Stream 2 pipeline link. *Reuters*. Hentet fra <https://www.reuters.com/article/us-pgnig-gazprom-opal/eus-top-court-curtails-gazprom-access-to-nord-stream-pipeline-link-idUSKCN1VV0TH>
[14.04.2020](https://www.reuters.com/article/us-pgnig-gazprom-opal/eus-top-court-curtails-gazprom-access-to-nord-stream-pipeline-link-idUSKCN1VV0TH) 13.04.2020

Barteczko, A. (2019, 7. november). Poland's anti-monopoly body says to impose big fine over Nord Stream 2. *Reuters*. Hentet fra <https://www.reuters.com/article/us-poland-nordstream/polands-anti-monopoly-body-says-to-impose-big-fine-over-nord-stream-2-idUSKBN1XH2FK> 12.04.2020

BBC. (2020, 16. januar). Germany agrees plan to phase out coal power by 2038. Hentet fra <https://www.bbc.com/news/world-europe-51133534> 08.04.2020

Cha, J. og Huang, C. (2020). Russia and Putin receive low ratings globally. *Pew Research Center*. Hentet fra <https://pewrsr.ch/380Ah2e> 29.04.2020

Czmur, S. (2016, 16. juni). Polen og Tyskland – 25 år med godt naboskap. *Dagsavisen*. Hentet fra <https://www.dagsavisen.no/debatt/polen-og-tyskland-25-ar-med-godt-naboskap-1.740504> 13.04.2020

Devlin, K. (2015, 19. mars). Anti-Russian views on the rise in Poland. *Pew Research Center*. Hentet fra <http://pewrsr.ch/1xC2m6V> 29.04.2020

DW. (2019, 31. desember). Germany shuts down atomic plant as nuclear phase-out enters final stretch. Hentet fra <https://www.dw.com/en/germany-shuts-down-atomic-plant-as-nuclear-phase-out-enters-final-stretch/a-51845616> 13.04.20 17.04.2020

Entsog. (29.10.2019). *Transmission capacity map 2019*. Hentet fra <https://www.entsog.eu/maps#transmission-capacity-map-2019>

Escritt, T. (2018, 6. august). Friendship no more: How Russian gas is a problem for Germany. *Reuters*. Hentet fra <https://www.reuters.com/article/us-germany-russia-gas/friendship-no-more-how-russian-gas-is-a-problem-for-germany-idUSKBN1KR0HH> 15.04.2020

Esen, V. og Oral, B. (2016). Natural gas reserve/production ratio in Russia, Iran, Qatar and Turkmenistan: A political and economic perspective. *Energy Policy*, 93, 101-109. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2016.02.037>

Eser, P., Chokani, N. og Abhari, R. (2019). Impact of Nord Stream 2 and LNG on gas trade and security of supply in the European gas network of 2030. *Applied Energy*, 238, 816-830. <https://doi.org/10.1016/j.apenergy.2019.01.068>

Europakommisjonen. (Ukjent dato). From Where do we import energy and how independent are we? Hentet fra <https://ec.europa.eu/eurostat/cache/infographs/energy/bloc-2c.html> 10.04.20 20.04.20

Eugal. (ukjent dato). Eugal – for a secure supply of natural gas in Europe. Hentet fra <https://www.eugal.de/en/eugal-pipeline/> 14.04.2020

Europakommisjonen. (2019). Quarterly report on European gas markets, 2019 Q2. DG Energy, 12(2). Hentet fra https://ec.europa.eu/energy/data-analysis/market-analysis_en 26.03.2020

Europaparlamentet. (2019, 04. april). Natural gas: Parliament extends EU rules to pipelines from non-EU countries. Hentet fra <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20190402IPR34673/natural-gas-parliament-extends-eu-rules-to-pipelines-from-non-eu-countries> 10.05.2020

Fermann, G. (2009). Introduction: Dynamic frontiers of energy security. I G. Fermann (Red.) *Political Economy of Energy in Europe: Forces of Integration and Fragmentation* (s. 9-36). Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag.

Fermann, G. (2014). Vested interests, energy policy and renewables in Japan, China, Norway and Denmark. I E. Moe & P. Midford (Red.), *The political economy of renewable energy and energy security*. (s. 21-45). Houndsmill, Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Finkel, M. L. (2018). Pipeline politics: Assessing the benefits and harms of energy policy. Santa Barbara: Praeger.

Furchtgott-Rott, D. (2018). Pipelines are the safest way to transport oil and natural gas. I Idzikowski, L. (Red.), *Pipelines and Politics*. (s. 57-66). New York: Greenhaven Publishing.

Gazprom. (2017). Ukjent tittel. Hentet fra https://www.gazprom.com/f/posts/34/784591/map_sp2e2017-09-08.png. 03.04.20

Gazprom Export. (ukjent dato). Delivery statistics. Hentet fra <http://www.gazpromexport.ru/en/statistics/> 09.04.20

Grieco, J., Ikenberry, G. J. Og Mastanduno, M. (2015). Introduction to international relations. London: Palgrave Macmillan.

Grigas, A. (2017). *The new geopolitics of natural gas*. Cambridge: Harvard University Press.

Harper, J. (27.03.2019). Can Poland break Gazprom's hold on Europe? *DW News*. Hentet fra <https://www.dw.com/en/can-poland-break-gazproms-hold-on-europe/a-47979157> 10.04.20

Hilmersen, T. (2020, 17. februar). USA hevder å ha stanset Nord Stream 2. *Finansavisen*. Hentet fra <https://finansavisen.no/nyheter/energi/2020/02/17/7498732/usa-hevder-a-ha-stanset-nord-stream-2> 22. april 2020 02.04.20

Huang, C. og Poushter, J. (2019). Despite some improvements, Americans and Germans remain far apart in views of bilateral relations. *Pew Research Center*. Hentet fra <https://pewrsr.ch/2rs5St6> 29.04.2020

Högselius, P. (2013). *Red Gas: Russia and the origin of European energy dependence*. New York: Palgrave.

IEA. (2017). Energy Policies of IEA Countries: Poland 2016 Review. Hentet fra <https://www.iea.org/reports/energy-policies-of-iea-countries-poland-2016-review> 29.03.20

IEA. (2019a). Natural Gas Information 2019. Hentet fra <https://www.iea.org/reports/natural-gas-information-2019> 29.03.20

IEA. (2019b). World Energy Balances 2019. Hentet fra <https://www.iea.org/reports/world-energy-balances-2019> 29.03.20

IEA. (2020). Germany 2020. Hentet fra <https://www.iea.org/reports/germany-2020> 29.03.20

Iowa Climate Science Education. (2019). *Nord Stream 1 & 2 gas pipelines with onshore links*. Hentet fra <https://iowaclimate.org/2019/08/15/eu-update-pipelines-and-pipe-dreams/> 26.04.20

Kandiyoti, R. (2012). *Pipelines: Flowing oil and crude politics*. New York: I. B. Tauris.

Keating, G. (2019, 19. juli). How Dependent is Germany on Russian Gas? *Forbes*. Hentet fra <https://www.forbes.com/sites/davekeating/2018/07/19/how-dependent-is-germany-on-russian-gas/#3f22577b3b48> 09.04.20

Kvale, A. N. (17.12.2019). Senatet stiller seg bak sanksjoner mot Nord Stream 2-selskaper. *E24*. Hentet fra <https://e24.no/internasjonalekonomi/i/b5Jmel/senatet-stiller-seg-bak-sanksjoner-mot-nord-stream-2-selskaper> 23.04.2020 24.03.20

Laurenson, J. (2019, 20. desember). Russia to pay Ukraine \$3 billion for new gas transit deal. *Kyiv Post*. Hentet fra <https://www.kyivpost.com/business/russia-may-pay-ukraine-3-billion-to-sign-new-gas-transit-deal.html> 10.05.2020 24.03.20

Ma, Z., Pei, X., Yi, Y., Liu, Y., & Zhang, X. (2019). The Impact of the Ukraine Crisis on the Planning of Russian-European Natural Gas Pipeline Projects. *Journal of Coastal Research*, 98(1), 392-401. <https://doi.org/10.2112/SI98-090.1>

Moe, E. (2015). *Renewable Energy Transformation or Fossil Fuel Backlash*. New York: Palgrave.

Nye, J. S. (2014). The Information Revolution and Soft Power: The Information Revolution and Soft Power. *Current History*, 113(759): 19-22. Hentet fra <https://dash.harvard.edu/bitstream/handle/1/11738398/Nye-InformationRevolution.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Omonbude, E. (2016). *Cross-border oil and gas pipelines and the role of the transit country*. New York: Palgrave.

Parr, O. S. (2019, 08. februar). Kompromiss om Nord Stream 2. *Finansavisen*. Hentet fra <https://finansavisen.no/nyheter/energi/2019/02/eu-kompromiss-om-nord-stream-2> 26.03.20

Pipeline & Gas Journal, 245(5), 13. Gazprom Gets Finnish Approval on Nord Stream 2 Pipeline. Hentet fra <https://search.proquest.com/docview/2189995144?accountid=12870>

Roaraune, F., Golombek, R., Moe, A., Rosendahl, K. og Tissier, H. (2017). The future of Russian gas exports. *Economics of Energy & Environmental Policy*, 6(2), 111-135. <https://doi.org/10.5547/2160-5890.6.2.faan>

Roberts, J. (2016). Russia's gas challenge: The consequences for China, Central Asia, Europe and the USA. *The Journal of World Energy Law & Business*, 9(2), 83-104. <https://doi.org/10.1093/jwelb/jwv040>

Shotter, J. (27.01.2019). Poland aims to break dependence on Russian gas. *Financial Times*. Hentet fra <https://www.ft.com/content/d1b9d764-febd-11e8-aebf-99e208d3e521> 15.04.2020

Szulecki, K., Fischer, S., Gullberg, A. og Sartor, O. (2016). Shaping the 'Energy Union': Between national positions and governance innovation in EU energy and climate policy. *Climate Policy: European Energy Governance and Decarbonization Policy: Learning from the 2020 Strategy*, 16(5), 548-567. <https://doi.org/10.1080/14693062.2015.1135100>

Taghizadeh-Hesary, F., Rasoulinezhad, E. og Yoshino, N. (2019). Energy and Food Security: Linkages through Price Volatility. *Energy Policy*, 128, 796-806. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2018.12.043>

The Associated Press. (2019, 15. november). Poland threatens to stop importing gas from Russia. *ABC News*. Hentet fra <https://abcnews.go.com/International/wireStory/poland-gas-company-plans-end-import-deal-gazprom-67035351> 09.04.2020

Vatansver, A. (2017). Is Russia building too many pipelines? Explaining Russia's oil and gas export strategy. *Energy Policy*, 108, 1-11. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2017.05.038>

Vaughan, A. (26.01.2019). Germany agrees to end reliance on coal stations by 2038. *The Guardian*. Hentet fra <https://www.theguardian.com/world/2019/jan/26/germany-agrees-to-end-reliance-on-coal-stations-by-2038> 15.04.2020

Wehrmann, B. og Wettengel, J. (2019, 21. oktober). Polls reveal citizens' support for Energiewende. *Clean Energy Wire*. Hentet fra <https://www.cleanenergywire.org/factsheets/polls-reveal-citizens-support-energiewende> 15.04.20

Whist, B. S. (2008). *Nord Stream: Not just a pipeline: An analysis of the political debates in the Baltic sea region regarding the planned gas pipeline from Russia to Germany*. Lysaker: Fridtjof Nansens institutt.

Winzer, C. (2012). Conceptualizing energy security. *Energy Policy*, 46, 36-48.
<https://doi.org/10.1016/j.enpol.2012.02.067>

Yergin, D. (2005). Energy Security and Markets. I Kalicki, J. H. og Goldwyn, D. L. *Energy Security - Towards a New Foreign Policy Strategy*. (s. 51-62). Washington D.C.: Woodrow Wilson Center Press.

